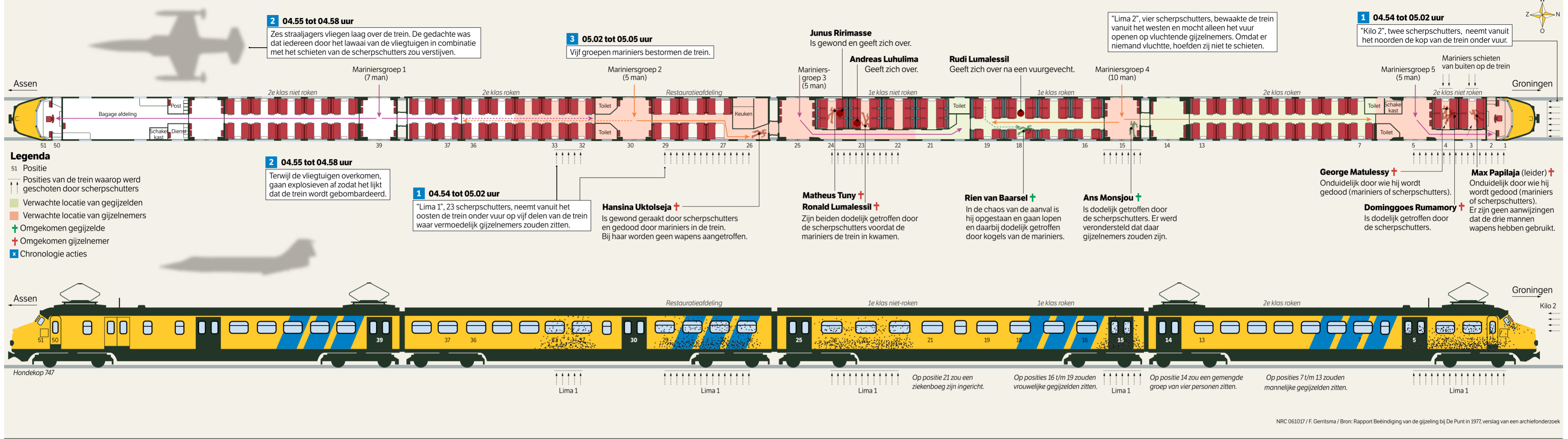

Treinkaping

Welke instructie
kregen mariniers
bij De Punt?

Binnenland 10-11

Bestorming van de gekaapte trein bij De Punt op 11 juni 1977,
volgens het rapport van het ministerie van Veiligheid en Justitie (2014)

RECONSTRUCTIE **BEËINDIGING TREINKAPING**

Over die 20 seconden heeft iedere marinier z'n eigen verhaal

Daarover zijn de oud-mariniers het eens: niemand gaf hun opdracht alle treinkapers te doden toen zij de gijzelaars bij De Punt bevrijdden. Maar hoe luidde de geweldsinstructie dan wel?

Door onze redacteur **Frank Vermeulen**

DEN HAAG. George Flapper (69) vindt dat er meer met een rechtsstatelijke blik zou moeten worden gekeken naar die bevrijdingsactie, veertig jaar geleden bij de De Punt in Drenthe. „Is het grondwettelijk wel toegestaan om mariniers in te zetten tegen je eigen burgers?“, vraagt hij retorisch, met licht hese stem.

Flapper was destijds als Groningse student sociale psychologie een van de 54 gegijzelden in interciti 747. Hij hoorde de afgelopen twee weken bij de stamgasten achterin de videozaal van het Haagse Paleis van Justitie.

Daar kon worden meegekeken naar de getuigenverhoren van elf mariniers aan de andere kant van het complex. Zij waren gedaagd in een proces dat was aangespannen door nabestaanden van twee van de zes treinkapers die werden gedood bij de actie in de vroege ochtend van de 11de juni 1977. Vanwege de gevoeligheid die nog altijd rond de operatie hangt, moest volgens de staat de identiteit van de oud-mariniers geheim blijven. Ze kregen codenamen, werden afgeschermd in een cabine en hun stemmen werden verdraaid.

Nabestaanden en familieleden, die ook in de videozaal zaten, claimen dat mariniers Max Papilaja, de aanvoerder van een groep van negen zogeheten 'Zuid-

Molukse jongeren', en Hansina Uktolseja, de enige vrouwelijke treinkaper, hebben gedood terwijl zij al zwaargewond waren en geen bedreiging meer vormden.

Ook aanwezig was, af en toe, Junus Ririmasse, een van de drie treinkapers die de bevrijdingsactie wel overleefden. Flapper koestert geen wrok tegen Ririmasse. „Hij maakte tekeningen op de kleren van de vrouwen.“

Bij de vaste entourage hoorden in hetzelfde zaaltje ook een wisselend aantal oud-mariniers die met nauwelijks ingehouden verontwaardiging keken naar de „schijnvertoning“, zoals verschillende getuigen het noemden, waaraan hun namen hier werden onderworpen.

Mythes

Veel van de feiten over de bevrijdingsactie zijn bij de kleine gemeente in de videozaal door en door bekend. Maar naast de feiten is er in veertig jaar tijd ruimte geweest voor het ontstaan en doorwoekeren van mythes. De belangrijkste: aan de vooravond van de actie, op vrijdag 10 juni, zou een niet nader genoemde Haagse functionaris op een briefing tegen de mariniers hebben gezegd dat „geen van de kapers de actie mocht overleven“.

De bewerking is overgenomen door de eisers. Daarmee gevraagd, de afgelopen week door de rechtbank, was het antwoord van alle mariniers eensluidend:

absoluit onzin. Tegelijkertijd was dit een van de weinige feiten waarover de mariniers gelijkluidende uitspraken deden.

In januari dit jaar wees een oud-marinier er in het dagblad *De Telegraaf* op dat drie kapers de operatie hebben overleefd. Dat zou bewijzen dat er geen geheime opdracht was dat „geen kaper de trein levend mocht verlaten“.

Onderzoeksjournalist Jan Beckers, die in de videozaal te vinden was aan de zijde van Ririmasse, bracht de hele kwestie in 2013 opnieuw aan het rollen. Hij publiceerde samen met Ririmasse een gedetailleerd onderzoek naar de toedracht van de bevrijdingsoperatie, getiteld *Air mata kebenaran* (Een traan van waarheid). Hoofdstrekking: vijf van de zes gedode kapers leefden nog toen de mariniers de trein binnenkwamen.

Dat was aanleiding voor de Tweede Kamer om toenmalig minister van Veiligheid en Justitie Ard van der Steur (VVD) opheldering te vragen. Uit het archiefonderzoek dat eind 2014 verscheen, bleek dat de betrokken bewindspersonen in 1977, minister Dries van Agt (Justitie, CDA) en minister-president Joop den Uyl (PvdA), op 9 juni het aanvalsplan goedkeurden. „De consequentie dat waarschijnlijk alle gijzelnemers zouden worden gedood, werd geaccepteerd“, volgens het onderzoek.

De opvatting van de advocaat die het minister van Defensie heeft ingehuurd

om de oud-mariniers te coachen bij het proces, Geert-Jan Knoops, sluit hierbij aan. Hij wijst de eisers erop dat het niet ging om een politieactie met als doel het aanhouden van verdachten. Knoops - die weigerde te reageren tegenover NRC - zei woensdag tegen het *NOS Journaal*: „Het was een antiterreuroperatie, waarbij de mariniers zeer goed wisten waartoe deze mensen [de treinkapers] in staat waren.“

Het is de vraag hoe de rechters oordelen over dit standpunt. Het archiefonderzoek van Justitie vermeldt „instructies aan de mariniers dat niet op gijzelnemers mocht worden gevuld indien deze zich duidelijk waarneembaar zouden overgeven“.

Blauw boekje

Naar die geweldsinstructie werd alle getuigen de afgelopen weken indringend gevraagd. De meesten zeiden dat die instructie onderdeel was van hun professionaliteit en gold als vanzelfsprekend onderdeel van hun wekelijkse oefeningen.

Korporaal C2, die leiding gaf aan aanvalsgroep 2, week hiervan af. Hij vertelde dat de leden van de Bijzondere Bijstandseenheid (BBE) een blauw boekje kregen met daarin de geweldsinstructie van de toenmalige Rijkspolitie. „Maar met dat blauwe boekje kun je geen terreurinterventie doen. De geweldsinstructie bij De Punt is ter plekke voor die situatie door de commandant gemaakt.“

Advocaat Knoops wijst de eisers erop dat het geen politieactie was met als doel aanhouding van verdachten

De omvang van de militaire operatie die op 11 juni 1977 losbarstte in de weilanden bij De Punt was in Nederland niet eerder vertoond in vredestijd. Zes Starfighters voerden schijnaanvallen uit vlak boven de trein. Kikvorsmannen veroorzaakten explosies die de indruk wekten dat de straaljagers bommen afwierpen. 21 scherpschutters en vier mitrailleur-schutters hadden in de acht minuten tussen 04.54 uur en 05.02 uur bijna tienduizend patronen ter beschikking, volgens het boek *De Molukse acties* van Peter Bootsma, waarvan delen zijn opgenomen in het procesdossier. Meer dan dertig mariniers, verdeeld over vijf aanvalsgroepen, bestormden vanaf 05.05 uur de trein en schakelden de Molukkers uit. Volgens één van de oud-mariniers duurde dat „tweintig seconden“.

Twee plekken

Tijdens het getuigenverhoor de afgelopen twee weken werd echter ingezoomd op twee specifieke plekken te midden van het grootse spektakel dat Defensie hier georkestreerd had: wat gebeurde er precies in de kop van de trein? En wat in het achterste hoekje van de restauratiewagon in het gangetje bij de keuken? Dat zijn de plaatsen waar Papilaja en Uktolseja het leven lieten. Het archiefonderzoek dat Van der Steur liet doen, biedt juist op het punt van het optreden van individuele mariniers geen uitsluit.

Bij de verhoren de afgelopen twee weken probeerde de rechtbank, en de advocaat van de eisers, Liesbeth Zegveld, een beeld te krijgen van dat individuele optreden. Dat is nodig, want uit forensisch bewijs blijkt dat de twee kapers van dichtbij zijn gedood, door mariniers dus.

In de kop van de trein, in de allereerste coupé, werd het lichaam van Max Papilaja aangetroffen, liggend op zijn rug onder een deken met de benen op de zitting van de bank. Drie mariniers van groep vijf, die linksaf moesten in de richting van de bestuurscabine, vertelden alledrie een ander verhaal. En bovendien wist geen van hen wat de anderen op dat moment deden. Dat patroon keert bij alle getuigen terug. Ofschoon allen positief antwoordden op de vraag van de rechters of zij zich vrij voelden te verklaren over andere leden van hun team, verklaarden alle getuigen niets gezien te hebben van wat hun 'buddy's' deden tijdens de actie. Zo ook dus bij aanvalsgroep 2, die de restauratiewagon moest „zuiveren“.

Over het schieten op Oktolseja verklaart zowel C2 als 2D dat zij dat hebben gedaan. Maar ook dat zij dit van elkaar niet gezien hebben.

Meineed

Advocaat Zegveld verklaarde woensdag na afloop van het getuigenverhoor dat zij onderzoekt of zij getuigen eventueel nog wegens meineed wil laten vervolgen.

RMS

Jaren zeventig: vijf acties van jonge Molukkers waarbij doden vielen

Na de Indonesische onafhankelijkheid brengt Nederland 4.000 Molukse KNIL-militairen met hun gezinnen over naar Nederland. De belofte dat zij spoedig zullen kunnen terugkeren, wordt gebroken.

In 1970 bezet een groepje 'Zuid-Molukse jongeren' de residentie van de Indonesische ambassadeur in Wassenaar. Een agent wordt doodgeschoten, ambassadepersoneel gegijzeld. Veel jongeren zijn verbitterd omdat het ideaal van hun ouders, een vrije Republiek der Zuid-Molukken (RMS), onhaalbaar is geworden.

In 1975 kaapt een groep een trein bij Wijster. Tegelijkertijd wordt het Indonesische consulaat in

Amsterdam bezet. De kapers doden de machinist en twee gijzelaars. Bij het consulaat wordt een medewerker gedood.

In 1977 kaper negen jongeren de trein bij De Punt. Tegelijkertijd wordt een school bezet in Bovensmilde. Bij de trein komen zes kapers om het leven. Ook twee gegijzelden worden gedood. Bij de school vallen geen slachtoffers.

In 1978 gijzelen drie jongeren medewerkers in het provinciehuis in Assen. Na een dag maken antiterreureenheden een eind aan de actie als een gijzelaar wordt gedood. Een andere wordt getroffen door de politie en overlijdt later.

Een andere klacht van Zegveld, die zij ook tijdens het proces heeft gedaan, is dat Defensie via advocaat Knoops de getuigen heeft proberen te beïnvloeden. Dat is strafbaar in Nederland. Voor een ministerie zou dat een onrechtmatige daad zijn.

Al bij de regiezitting begin september sprak Zegveld zich ertegen uit dat de oud-mariniers, die zij als getuigen had opgeroepen, allemaal op kosten van Defensie werden bijgestaan door één advocaat: Knoops. Dat de mariniers verschillende malen bijeen zijn geroepen door het ministerie en ook allen individuele ontmoetingen hebben gehad met Knoops waarbij zij rollenspelletjes hebben gedaan, wijst volgens Zegveld in die richting. Knoops heeft die aantijging van de hand gewezen. De rechtbank zal hierover later deze maand bij tussenvonnis een oordeel uitspreken.

Zegveld en landsadvocaat Bert-Jan Houtzagers gaan de getuigenverhoren nu evalueren.

Bij de videozaal in het Haagse Paleis van Justitie kijkt oud-gijzelaar George Flapper woensdag naar een groep stevige mannen in leren jacks die elkaar begroeten met knallende *bodychecks* - oud-mariniers die hun buddy korporaal C2 komen ondersteunen. Flapper was niet blij na de bevrijdingsactie, zegt hij. „Ik was weer vrij, maar daarvoor moesten acht mensen om het leven komen.“